

כלי מחקר זה נלקח מתוך מאגר **כלי המחקר** של מחקרי קרן שלם התומכת במחקר שמטרתו שיפור איכות החיים של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית והסובבים אותם.

כל המעוניין להשתמש באחד מכלי מחקר מתבקש לפנות לחוקר שערך את המחקר הרלבנטי ולוודא את אישור השימוש בכלי מבחינת זכויות יוצרים.

לקרן שלם אין זכויות על הכלים המוזכרים באתר זה.

שם הכלי: מדריך לראיונות עומק בנושא המשמעות המוענקת לטיפול בבן משפחה עם מש"ה

בחברה החרדית

פוחת (בעברית) בשנת: 2022 על ידי: פרופ' ענת פרוינד וד"ר עמית צריקר.

1	מטרת הכלי	לאפשר העלאת משמעויות סובייקטיביות להתנהגויות, לרגשות, לאמונות, לעמדות ולתפיסות העולם ביחס לסוגיה הנחקרת.
2	סוג כלי המחקר	ראיונות עומק חצי-מובנים
3	אוכלוסיית היעד	הורים (אבות ואימהות) ועובדים סוציאליים המסייעים למשפחה.
4	אופי הדיווח	ראיונות אישיים מובנים למחצה
5	מבנה הכלי	שאלות פתוחות
6	אורך הכלי	36 שאלות להורים, 25 שאלות לעו"סים
7	תהליך בניית הכלי	מדריך הריאיון הורכב מעולמות תוכן שפותחו על רקע הספרות וההיכרות עם הנושא (Patton, 2002). באמצעות הליך של סיעור מוחות, תוך הסתמכות על העולה מתוך הספרות המקצועית העוסקת בתחום, זוהו תחומי תוכן עיקריים ועל בסיסם, פותחו מדריכי הריאיון. בשלב זה, מדריכי הריאיון יושמו בארבעה ראיונות ששימשו כפיילוט. שלב הפיילוט המתואר כלל שני זוגות הורים ושתי עובדות סוציאליות (למעשה, שתי יחידות הוריות, כהגדרתנו). במסגרת הפיילוט, המראיינים רואיינו דה-פקטו בעזרת השאלות שתוכננו מראש. תוך כדי הריאיון, המראיינים התרשמו לגבי מידת הבנת השאלות, לגבי ההיענות של המראיינים לשאלות שנשאלו, לגבי מידת הבהירות של השאלות ולגבי היבטים נוספים שאפשרו לנו לדייק את השאלות ולהתאימן לקהל היעד, הן מבחינה תוכנית והן מבחינה תרבותית. להלן הנושאים שבהם דן מדריך הריאיון להורים של אדם עם מוגבלות שכלית-התפתחותית: (א) <u>המשפחה המטפלת באדם עם מוגבלות שכלית-התפתחותית</u>: תיאור

המשפחה והיחסים בין בני המשפחה, הדמויות המרכזיות, תיאור האווירה והעשייה המשפחתית, מקומו/ה של בן/בת המשפחה עם מש"ה, תפקידים במשפחה והשתנותם לאחר האבחון וההבנה; (ב) <u>תהליך קבלת ההחלטות ביחס לטיפול בבן המשפחה עם מש"ה</u>: ההיסטוריה של המשפחה בנוגע לאבחון המוגבלות, תיאור הלבטים, החסמים והדינמיקה המלווים את בני המשפחה בהחלטות לגבי הטיפול, התארגנות בני המשפחה לטיפול בבן המשפחה עם מש"ה; (ג) <u>שגרת היומיום</u>: תיאור מציאות החיים היומיומית עם בן המשפחה עם מש"ה, מקומם ומעורבותם של בני המשפחה בטיפול, הקשר בין המשפחה החרדית לבין העובד הסוציאלי המייצג את המסד; (ד) <u>שילוב בן משפחה עם מש"ה לתוך מערך השירותים</u>: עמדות ותפיסות של חברה נבדלת ושמרנית אל מול ממשק השירותים שהחברה הכללית מציעה. להלן נושאים שבהם דן מדריך הריאיון עם העובדת הסוציאלית המטפלת במשפחה החרדית שבה בן/בת משפחה עם מש"ה: (א) <u>המפגש עם המשפחות של אנשים עם מש"ה בחברה החרדית</u>: תיאור המשפחה של אנשים עם מש"ה והיחסים בין בני המשפחה, הדמויות המרכזיות במשפחה, תיאור האווירה והעשייה המשפחתית, תיאור מאפייני איכות הקשר המשפחתי, מקומו של האדם עם מש"ה בתוך המשפחה, תפקידים במשפחה ואורח החיים של המשפחה; (ב) <u>המפגש הבין-אישי של העובדת הסוציאלית עם משפחות של אנשים עם מש"ה בחברה החרדית</u>: תיאור המפגש המקצועי של העובדת הסוציאלית עם בני המשפחה של אנשים עם מש"ה בחברה החרדית, היבטים בין-תרבותיים של המפגש, היערכות ייחודית של העובדת הסוציאלית למפגש עם משפחות של אנשים עם מש"ה בחברה החרדית, הכנות לקראת הכניסה למשפחות אלו, קונפליקטים ערכיים פוטנציאליים שאותם חוותה העו"סית; (ג) <u>שגרת היומיום לאחר שילובו של בן המשפחה עם מש"ה במערך השירותים</u>: תיאור מציאות החיים היום-יומית עם האדם עם מש"ה בחברה החרדית, מקומם ומעורבותם של בני המשפחה בטיפול, ההיבטים הייחודיים של השילוב של אדם עם מש"ה במערך השירותים המוצע.	
--	--

רשימת מחקרי קרן שלם אשר עשו שימוש בכלי:

שם המחקר	מק"ט
פרוינד, ע' וצריקר, ע' (2022). המשמעות המוענקת לטיפול בבן משפחה עם מוגבלות שכלית- התפתחותית בחברה החרדית: הזדמנויות ואתגרים בהתערבות רגישת-תרבות.	890-93-2018

למאגר המחקרים של קרן שלם

כלי מחקר < היבטים משפחתיים > עמדות ומעורבות הורים (לשימוש פנימי)

כלי מחקר < אפיון ארגונים, צוות ואנשי מקצוע בתחום מש"ה > תפיסות הצוותים המקצועיים (והמסייעים) ביחס למקצוע

ולמקום העבודה שלהם (לשימוש פנימי)

שאלות לראיונות – להורים:

שאלון דמוגרפי

שם פרטי, שם משפחה, גיל, מגדר, אזור מגורים, מצב משפחתי, מספר ילדים, גילאי ילדים, רמת השכלה, תחום השכלה, עיסוק, זרם במגזר החרדי, מצב סוציו-אקונומי.

שאלות אינפורמטיביות לגבי הילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית

1. בן כמה הילד?
2. היכן ממוקם הילד עם מש"ה בסדר הלידה במשפחה? האם יש ילדים נוספים עם מוגבלות במשפחה הגרעינית או במשפחה המורחבת?
3. איך את/ה זוכרת את ההיריון עם הילד עם מש"ה?
4. איך את/ה זוכרת את הלידה של הילד עם מש"ה?
5. האם הילד גר בבית? האם הוא נמצא במסגרת? אם כן, באיזו מסגרת?
6. איך הקשר של הילד עם המשפחה המצומצמת והמורחבת? איך הקשר שלו עם הקהילה?
7. איך הקשר שלך עם המשפחה המצומצמת? עם המשפחה המורחבת? עם הקהילה?
8. איך ומתי קיבלת החלטה לשתף אחרים בהולדת ילד עם מש"ה? מה היו השיקולים להחלטה? האם היו חילוקי דעות בינך ובין בן/בת הזוג בהקשר לכך? מה הם היו?
9. איך את/ה רואה את העתיד שלו? מי אמור לדאוג לו בעתיד? מה את/ה עושה היום כדי לדאוג לעתידו? מה מדאיג אותך בקשר לעתידו?
10. איך הקשר הטיפולי שלך עם אנשי המקצוע ועם השירותים השונים עבור הילד?
11. האם יש מסגרת קהילתית, קבוצת שווים בקהילה? בתוך הפנימיה או בדיוור המוגן? מסגרת יומית כלשהי?

ההתמודדות אחרי האבחנה

1. באיזה שלב המוגבלות של הילד אובחנה?
2. מה אתה/ה זוכר/ת מהאבחנה? איך מסרו לך ולמשפחה?
3. מה הרגשת כשגילית? מה חשבת באותו רגע?
4. איך סיפרת על כך למשפחה המורחבת? מה היו המחשבות סביב העברת המידע הזה למשפחה המורחבת?
5. האם סיפרת על כך לקהילה? מה היו התגובות בחוויה שלך אל מול המשפחה המורחבת והקהילה?
6. באיזה שלב החלטתם במשפחה לפנות לעזרה מקצועית באמצעות שירותים? שתף/י קצת בהתלבטויות... למי פניתם?
7. האם התייעצתם עם גורמים בלתי פורמליים בקהילה לפני הפנייה לשירותים שונים? אם כן, עם מי? ספר/י על העצות שקיבלת. מה הוצע לך לעשות או למי לפנות?

חוויות ההורות הייחודית בחברה החרדית

1. האם רשתות בלתי-פורמליות בקהילה תומכות במשפחתך בהתמודדות או נמנעים מכך? מי תומך? מי נמנע?
2. מה דעתם של הסביבה ושל המשפחה שלך על ילדים עם מש"ה?
3. מה זה עושה לקשרים החברתיים של המשפחה שלך?
4. האם נתקלת בסטיגמה חברתית בקהילה שלך?
5. בחברה החרדית נהוג להתחתן באמצעות שידוך. האם לדעתך העובדה שיש ילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית במשפחה משפיעה על השידוכים של בני המשפחה?
6. מהם הגורמים בקהילה המסייעים או המעכבים את ההתמודדותכם?

הבניית זהות

1. באילו סיטואציות בשגרת החיים שלך הרגשת קושי עקב מוגבלות הילד?
2. בעת משבר, מה אפשר לך להמשיך ולהתמודד בסיוע לילד?
3. מה חשבת, כאישה/חרדית ומאמין/בורא, על העובדה שנולד לך ילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית? זה מקל? זה מקשה? זה מעורר שאלות? אם כן, איזה שאלות?
4. האם את/ה חושב/ת, כאישה/חרדית ומאמין/בורא, שההורות שלך, שהמחשבות שלך, שהקבלה של הילד וכן הלאה - שונים מאשר הורים באוכלוסייה הכללית? במה הם דומים ובמה הם שונים?
5. כשאת/ה חושב/ת על ילדים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית, מהם שלושת הדברים שעולים מיד במחשבתך?

מבט רטרוספקטיבי ופרוספקטיבי

1. אילו רצונות, משאלות ותקוות יש לך להמשך חיך?
2. מי שיקרא את המחקר, מה תרצה/י לשדר לו או מה המסר שתצצה/י להעביר לו?
3. מה חשוב לך שישתנה בהתמודדותך כהורה לילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית? (לדוגמה: מדיניות, איכות חיים, סטיגמה או כל דבר אחר).
4. האם מתוך הניסיון שלך עם שירותים שונים המטפלים בילדים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית, יש צורך לשנות או להתאים אותם למשפחות מהקהילה החרדית? מה היית רוצה שישתנה?
5. האם לדעתך יש צורך לפתח שירותים ייחודיים למגזר החרדי, או להתאים את השירותים הקיימים לחברה החרדית?
6. איזה מסר היית רוצה להעביר להורה המתמודד עם ילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית?
7. איזה מסר היית רוצה להעביר לאיש טיפול שקורא את המחקר?

אנו מודים לך על החשיפה ועל השיח בהשתתפותך במחקר,

האם תרצה/י להוסיף משהו או מסר מסוים או כל דבר שעולה במחשבתך?

שאלות לראיונות – לעובדים סוציאליים:

להיות עובד/ת סוציאלי/ת בחברה החרדית בהקשר רב-תרבותי

- תארי את החוויה שלך במפגש עם החברה החרדית, ומה הביא אותך לעבוד בחברה זו?
- כיצד מתבטא, לדעתך, ההבדל בין העבודה עם החברה החרדית לבין העבודה עם החברה החילונית? מה את/ה חושב/ת על כך?
- איך הערכים האישיים והמקצועיים שלך נפגשים עם הערכים בחברה החרדית? תן/י דוגמה בעניין זה

- כיצד, בחוויה שלך, החברה החרדית תופסת אותך? מה את/ה מרגיש/ה לגבי זה?
- כיצד את/ה תופסת את החברה החרדית היום, בהשוואה לתפיסתך לפני העבודה עימם? (ציפיות, חששות, תובנות)
- מה הדילמה המרכזית שעולה במפגש שלך עם החברה החרדית?

להיות עובד/ת סוציאלי/ת בתחום המוגבלות השכלית-ההתפתחותית

בחברה החרדית

- איך העבודה עם אנשים עם מש"ה נתפסת בעיניך?
- מה מייחד את העבודה עם אנשים עם מש"ה לעומת עבודה סוציאלית בתחומים אחרים?
- מה מייחד את הטיפול בהורים לילדים עם מש"ה בחברה החרדית לעומת החברה הכללית?
- כיצד, לדעתך, משפיעה העלייה במודעות למש"ה על תפיסת אנשים עם מש"ה והטיפול בהם? האם קיימת עלייה במודעות גם בחברה החרדית?
- כיצד, לדעתך, תופסת החברה החרדית את האנשים עם מש"ה? וכיצד תופסת המשפחה החרדית את האנשים עם מש"ה? תן/י דוגמאות.
- מהם שלושת הכלים החשובים ביותר בטיפול באנשים עם מש"ה? הן באופן כללי והן באופן ספציפי בטיפול בחברה החרדית...

דילמות/סוגיות בהקשר לעבודה סוציאלית עם אנשים עם מש"ה בחברה

החרדית

- מהן שלוש הסוגיות המרכזיות שעולות לך לראש בהקשר להורים לילדים עם מש"ה בחברה החרדית? מה עשית במקרים הללו?
- תארי/י את התחושות שעולות בך לאור הסוגיות הללו.
- מהם, לדעתך, הצרכים המרכזיים של הורים אלו?
- מהי, לדעתך, ההתמודדות של ההורים ברמה המשפחתית, החברתית והקהילתית? מה את/ה חושב/ת על כך?
- תארי/י את היחסים של האדם עם מש"ה עם משפחתו ועם קהילתו בחברה החרדית. מהי עמדתך בהקשר לכך? כיצד, לדעתך, יחסים אלו עומדים בהשוואה לחברה החילונית? תני דוגמא לכך.

התייחסות להתערבויות ולמדיניות

- מהם השינויים והתמורות שחלים בחברה החרדית בהקשר להתמודדות עם אנשים עם מש"ה?
- מהו תפקיד העובד הסוציאלי בהקשר זה?
- מהם שלבי ההתערבות במקרים אלו?
- מהם קווי הדמיון וקווי השוני בהתערבות שלך במשפחות חרדיות שבהן ילדים עם מש"ה, לעומת משפחות חילוניות? תן/י דוגמה.
- באילו התערבויות את/ה חווה יותר קושי בהקשר החרדי? מה את/ה עושה במקרים כאלו?
- מה, לדעתך, ניתן לעשות ברמת המדיניות בכדי לשפר את ההתערבות?
- כיצד המשפחה והקהילה החרדית מקבלות את התערבות העובד הסוציאלי? מה את/ה מרגיש/ה לגבי זה?
- אילו שינויים חלו בך בעקבות העבודה עם משפחות חרדיות בהקשרים אלו?

אני מודה לך על החשיפה ועל השיח בהשתתפותך במחקר,

האם תרצה להוסיף משהו או מסר מסוים או כל דבר שעולה במחשבתך?